

L'EMERGÈNCIA DE L'ANTIFEMINISME: EL GÈNERE COM A UNA AMENAÇA SOCIAL

Maria Medina-Vicent

Professora. Universitat Jaume I (Castelló de la Plana)

Els últims anys han estat testimoni de l'augment en la visibilitat pública de veus contràries al moviment feminista tant a nivell global com al nostre territori. Acció-reacció és la dinàmica dins la que trobem reclames feministes i accions conservadores que es reactiven en un clima de tensió latent. Són molts i diversos els discursos que intervenen en la emergència de les reaccions antifeministes. En el següent text tractarem d'abordar una de les principals acrobàcies discursives realitzades per les files antifeministes, és a dir, la transformació del concepte "gènere". Entenem per "acrobàcia discursiva" el procés mitjançant el qual dites files antifeministes es nodreixen de conceptes i discursos, majorment provinents de la lluita feminista, furtant-los la seua arrel de transformació social i conreant posicions socials de caire no només conservador, sinó reactiu amb els canvis cap a la igualtat proposats pel feminisme.

Un dels principals conceptes víctima d'aquestes acrobàcies discursives és el concepte de "gènere". L'acrobàcia discursiva a la que és sotmès implica la seua deformació com a categoria analítica pròpia de les ciències humanes i socials, per a passar a significar una amenaçadora ideologia contraposada a la realitat biològica "natural". Rere aquesta transformació es troba la defensa, per part de les files antifeministes, de l'existència biològica i natural dels dos sexes, amb atribucions diferents que provenen de la seua naturalesa, i el reconeixement de que aquests són complementaris en la relació heterosexual que funda la família (estructura social bàsica que cal protegir). El gènere, passa així, de ser una ferramenta pròpia de les ciències humanes i socials que serveix per a estudiar com la variable de gènere influeix en la generació de certes situacions socials de desigualtat i injustícia, a convertir-se en un constructe ideològic i totalitzador que ofereix una visió esbiaixada de la realitat, i que atenta contra l'ordre social tradicional.

Dita acrobàcia discursiva del concepte de gènere permet assentar les bases per a llançar l'amenaça de la "ideologia de gènere". Què es pretén quan s'acusa a les feministes de ser ideòlogues del gènere? Entre altres coses, desestimar la diversitat sexual i de gènere a què s'han anat obrint les societats contemporànies, però sobretot, tractar de construir una imatge de les feministes com a persones totalitàries e irreflexives. Hannah Arendt va estudiar la conversió de les ideologies com a base dels totalitarismes en *Los orígenes del totalitarismo* (1951), i apuntava a com la ideologia que es dona en els sistemes totalitaris no és un simple cos de propostes a través de les quals una idea pot explicar-se, pel contrari, és bàsicament la seua consolidació: l'estructura lògica que la torna concreta. Aquesta ideologia converteix la seua finalitat en l'única veritat possible, la ideologia s'estableix com un sistema tancat que admet com a existent únicament allò que és derivat de la idea. És a dir, les ideologies pretenen el traspàs d'una experiència determinada del món a la categoria de totalitat: una explicació lògica, clara i també total de la realitat històrica i política que s'imposa sobre les altres per creure's més certa o vertadera. Per tant, en anomenar-la ideologia de gènere, els grups antifeministes fan referència a un suposat caràcter dogmàtic de les idees d'igualtat, apoderament i respecte de la vivència personal de la identitat i la sexualitat. Les feministes passen a construir-se com a persones dogmàtiques, irreflexives i totalitaristes, una imatge que s'aglutina sota un altre concepte molt emprat dins els files antifeministes: feminazi.

Aquesta acrobàcia discursiva desenvolupada pels sectors socials més reactius amb el feminisme té com a objecte atacar les fites aconseguides per dit moviment, i dibuixar-ho com un espai exclouent. Però ací, el gènere no opera només com a instrument catalitzador de l'odi cap a les feministes, sinó com a punt d'encontre d'ansietats que provenen de múltiples

fronts: la progressiva pèrdua d'importància del model de família tradicional, la desarticulació del concepte nació, l'amenaça secular front a les religions, les conseqüències econòmiques de les polítiques neoliberals, l'apertura cap a altres models relacionals i sexuals, entre d'altres factors (Brown, 2022). Per tant, són diversos els malestars que donen lloc a l'odi cap a les feministes i a la concepció de dit moviment com una amenaça cap a l'ordre social tradicional.

Principalment, es rebutgen els moviments feministes argumentant que van en contra de la natura i la família i que operen posant en perill l'ordre social establert. Per aquesta raó, no és d'estranyar que el rearmament d'aquestes posicions es produeixi en contextos de desestabilització del patriarcat, de rearmament del capitalisme neoliberal i d'actualització del racisme. On sorgeix, segons Éric Fassin (2009), una fòbia al gènere que es disfressa sota el recurs a un llenguatge pseudodemocràtic: llibertat, igualtat i no-discriminació. Però que tracta de reafirmar les jerarquies tradicionals i conservadores, i que disputa els desplaçaments dels marges al centre efectuats pel feminisme en la seua diversitat. És allò que Marta Cabezas i Cristina Vega (2022) anomenen "ecosistema reaccionari", contextos caracteritzats per la profusió de moviments antigènere que tracten de protegir el patriarcat modern, és a dir, la tornada del poder dels pares sobre els fills.

Aquestes campanyes antigènere són articulades per sectors reactius al voltant de l'amenaça del que han anomenat "generisme" (de l'anglès *genderism*), una narrativa o

ideologia difosa pel "feminisme de gènere" que s'allunya del "feminisme de la igualtat", i tracta d'incapacitar als homes d'una nació concreta. Exemple d'aquestes qüestions són les campanyes desenvolupades en els últims anys en Amèrica Llatina propiciades per l'Església Catòlica en contraposició a l'educació sexual de nens i nenes a les escoles (Bermúdez, 2021), o també les que podem trobar en diverses parts d'Europa com Polònia i Espanya, on s'observa una clara aliança entre l'Església catòlica i la ultra dreta política (Kuhar & Paternotte, 2017; Cornejo-Valle & Ramme, 2022). L'oposició a la igualtat progressiva de gènere es manifesta en el rebuig a la igualtat matrimonial, l'avortament, les tecnologies reproductives, la transversalitat de gènere, l'educació sexual, els drets transgènere, les polítiques antidiscriminació i la noció de gènere en sí mateixa. En especial les mobilitzacions es dirigeixen contra la concepció de gènere de tall fluid, els grups que ací s'emmarquen i la reclamació de drets de reconeixement cultural dels mateixos.

Resulta també de gran importància com l'acrobàcia discursiva a la que es sotmet al "gènere" respon a l'emergència de les masculinitats ferides, concepcions de la masculinitat de caire més tradicional que es senten amenaçades pels avanços de la igualtat de gènere. Dita incapacitat masculina es veu reflectida de forma clara en l'emergència de la *manosfera* com aquell espai virtual en el que s'aglutinen comunitats d'Internet i espais digitals (fòrums web, comptes de Twitter, grups de FB, canals de Telegram...) on els homes es troben en oposició al feminisme i la igualtat de gènere (García-Mingo et al., 2022). Es tracta d'espais on es retroben les masculinitats

ferides, i d'on emergeix un nou grup d'actors sociopolítics que influeixen en l'imaginari social sobre les feministes generant debats incendiàries, llançant amenaces, desqualificant a personalitats feministes i tergiversant els discursos de dit moviment. Els tipus de masculinitats o personalitats que prosperen a la mansfera son, entre d'altres, els "incels" o els celibats involuntaris, homes que senten que han estat victimitzats pel feminisme i que han perdut la capacitat de decisió i acció sobre la seua vida en general, i sobre la seua sexualitat en particular. Algunes autores assenyalen com des de la *mansfera* s'ha començat a elaborar una ideologia política especialment violenta contra les dones, basant-se en una misogínia arrelada en la construcció d'una contranarrativa a la masculinitat hegemònica, que pretén justificar l'ús de la violència com a part del seu moviment polític (Bates, 2023; Kaiser, 2022; Zimmerman, 2022).

En resum, la conversió del gènere en una amenaça social cap a la família tradicional, la nació, la religió i altres formes de la vida conservadora, s'emmarca en la reactivació del cicle neoconservador on el gènere esdevé una eina de mobilització social per a la ultradreta i com a catalitzador del descontent de les masculinitats ferides, després de dues dècades d'institucionalització de polítiques de gènere, d'un període transnacional de mobilització feminista, i de l'auge dels feminismes populars. Cal mantenir-se amb els ulls oberts front a les acrobàcies discursives i les tergiversacions conceptuals que conformen els discursos antifeministes, i reivindicar el sentit de transformació social cap a la igualtat de gènere del que parteixen dits conceptes.

Imatge extreta de Freepik

BIBLIOGRAFIA

- ARENDR, H. (2006). *Los orígenes del totalitarismo*. Madrid: Alianza Editorial.
- BATES, L. (2023). *Los hombres que odian a las mujeres. Incels, artistas de la seducción y otras subculturas misóginas online*. Madrid: Capitán Swing.
- BERMÚDEZ, G. (2021). La "ideología de género": una estrategia política conservadora para reafirmar el patriarcado en América Latina. *Revista CEPA*, 1(31).
- BROWN, W. (2022). "El Frankenstein del neoliberalismo. Libertad autoritaria en las «democracias» del siglo XXI". A: CABEZAS FERNÁNDEZ, M., i VEGA SOLÍS, C. (eds.). *La reacción patriarcal. Neoliberalismo autoritario, politización religiosa y nuevas derechas*. Barcelona: Bellaterra Edicions, pàg. 47-82.
- CABEZAS FERNÁNDEZ, M., i VEGA SOLÍS, C. (2022). "Neoliberalismo autoritario, politización religiosa y nuevas derechas". A: *La reacción patriarcal. Neoliberalismo autoritario, politización religiosa y nuevas derechas*. Barcelona: Bellaterra Edicions, pàg. 11-46.
- CORNEJO-VALLE, M., i RAMME, J. (2022). "'We Don't Want Rainbow Terror': Religious and Far-Right Sexual Politics in Poland and Spain". A: MÖSER, C., RAMME, J. i TAKÁCS, J. (eds.). *Paradoxical Right-Wing Sexual Politics in Europe. Global Queer Politics*. Cham: Palgrave Macmillan, pàg. 25-60.
- FASSIN, Eric. (2009). *Género, sexualidades y política democrática*. México: UNAM, Pueg-Colmex.
- GARCÍA-MINGO, E., FERNÁNDEZ, S. D., i TOMÁS-FORTE, S. (2022). "(Re)configuring the sexual violence imaginary from an antifeminist perspective: the ideological work of the Spanish mansphere". *Política y Sociedad*, 59, 1, e80369. <https://doi.org/10.5209/poso.80369>
- KAISER, S. (2022). *Odio a las mujeres. Ínceles, malfollaos y machistas modernos*. Pamplona-Iruñea: Katakarak.
- KUHAR, R., & PATERNOTTE, D. (2017). *Anti-Gender Campaigns in Europe. Mobilizing against Equality*. London-New York: Rowman & Littlefield.
- ZIMMERMAN, S. (2022). "The Ideology of Incels: Misogyny and Victimhood as Justification for Political Violence". *Terrorism and Political Violence*. <https://doi.org/10.1080/09546553.2022.2129014>